

Дело C-932/19

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

20 декември 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Győri Ítéltábla (Апелативен съд на Дьор, Унгария)

Дата на акта за преюдициално запитване:

10 декември 2019 г.

Жалбоподател във въззивното производство:

J.Z.

Ответници:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

[...]

Във въззивното производство, образувано по жалба [...] на J.Z. срещу решение [...] на Veszprémi Törvényszék [Общ съд на Веспрем, Унгария] от 3 юли 2019 г., в спора между **J.Z.** ([...] Таполца, [...]), **ищец**, и **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([...] Будапеща, [...]), първи ответник, **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([...] Будапеща, [...]), втори ответник, и **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([...] Будапеща, [...]), трети ответник, по иск за обявяване на недействителността на договори Győri Ítéltábla (Апелативен съд на Дьор, Унгария) постанови настоящото

Решение

- 1 Győri Ítéltábla (Апелативен съд Дьор, Унгария) образува производство по преюдициално запитване, като сезира Съда на Европейския съюз със следния преюдициален въпрос:

Допуска ли член 6, параграф 1 [от Директива 93/13/ЕИО на Съвета относно неравноправните клаузи в потребителските договори] разпоредба от националното право, която в потребителските договори за заем обявява за нищожни — освен ако не са индивидуално договорени — клаузите, по силата на които кредитна институция прилага курс „купува“ при отпускането на средствата, предназначени за придобиването на вещта, с оглед на което е сключен договорът за заем или лизинг, а за погасяването прилага курс „продава“ или друг обменен курс, различен по вид от курса, по който са отпуснати средствата, и замества нищожните клаузи, както по отношение на отпускането, така и на погасяването с разпоредба, според която се прилага официалният обменен курс, определен от Националната банка на Унгария за съответната валута, без да се разглежда дали с оглед на всички клаузи на договора посочената разпоредба действително защитава потребителя от особено неблагоприятни последици и без да се даде възможност на потребителя да изрази волята си дали желае да се ползва от защитата на тази законова разпоредба?

2 [...]

3 [...] [съображения по вътрешноправни процесуални въпроси]

Мотиви

Фактически обстоятелства в основата на преюдициалното запитване

4 На 16 май 2007 г. жалбоподателят и вторият ответник сключват договор за кредит за лично ползване. На 4 юни 2007 г. жалбоподателят, от една страна, и първият и вторият ответник, от друга страна, сключват договор за ипотечен кредит за закупуване на жилище, а на 4 септември 2008 г. жалбоподателят и вторият ответник сключват договор за кредит за рефинансиране на дълга. Във всеки от трите договора кредитодателите се задължават да предоставят на жалбоподателя, в качеството му на потребител, кредит в чуждестранна валута. Всички договори са потребителски.

Впоследствие кредиторите прекратяват договорите за кредит, сключени на 16 май 2007 г. и на 4 юни 2007 г., и прехвърлят вземанията си на третия ответник. Договорът от 4 септември 2008 г. се прекратява с изпълнение на задълженията на жалбоподателя.

5 В иска си в първоинстанционното производство жалбоподателят във въззивното производство се позовава на невалидността на трите договора за кредит. Що се отнася до кредита за закупуване на жилище, той иска да се установи действителността на договора до датата на обявяване на съдебното решение и да се определи размерът на дълга му на 3 310 525 форинта, увеличен с уговорената лихва от 5,99 % годишно, считано от 13 март 2015 г. до датата на обявяване на съдебното решение, и мораторни лихви в размер

на законоустановения лихвен процент, считано от тази дата до пълното изплащане на дълга. Той иска вторият ответник да бъде осъден да заплати сумата от 619 460 форинта във връзка с кредита за лично ползване и 605 159 форинта във връзка с кредита за рефинансиране на дълга, заедно със съответните лихви.

Ответниците молят искът да бъде отхвърлен.

- 6 Първоинстанционният съд отхвърля иска като неоснователен. Ищецът в първоинстанционното производство обжалва това решение.
- 7 Във въззивната си жалба той посочва и че второинстанционният съд трябва да изведе последиците от неравноправния характер, произтичащ от прилагането на различни обменни курсове в съответствие с решението на Съда по дело C-260/18. Той подчертава и че информацията от страна на банката относно валутния риск не е била адекватна.

Относими правни разпоредби

- 8 Директива 93/13/ЕО (наричана по-нататък „Директивата“). Съгласно член 1, параграф 2 от Директивата договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива.
- 9 Член 3, параграф 1 от Директивата предвижда, че в случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.
- 10 Съгласно член 6, параграф 1 от същата директива държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи.
- 11 Съгласно член 209, параграф 1 от a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Закон IV от 1959 г. за приемане на Гражданския кодекс, наричан по-нататък „предишният граждански кодекс“), общите условия на договорите или клаузите на потребителски договор, които не са уговорени индивидуално, са неравноправни, в случай че, противно на изискванията за добросъвестност и лоялност, установяват произтичащите от договора права и задължения едностранно и необосновано във вреда на страната, която не е изготвила клаузите.

- 12 Съгласно член 209, параграф 5 от предишния Граждански кодекс не може да се счита за неравноплавна договорна клауза, предвидена в правна норма или съставена в съответствие с правна разпоредба.
- 13 Съгласно член 209/A, алинея 2 от предишния Граждански кодекс неравноплавните клаузи в потребителски договор, които са включени в него под формата на общи условия и са предварително и едностранно определени от продавача или доставчика, без да са договорени индивидуално, са нищожни. Позоваване на нищожността е възможно само в интерес на потребителя.
- 14 Съгласно член 3, параграф 1 от Kúriának a pénzügyi insurznanyek fogyasztói kölcsönszerződeseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes záttával kapcsolatos egyes záttézéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Закон № XXXVIII от 2014 г. за уреждане на някои въпроси, свързани с решението на Kúria (Върховен съд, Унгария) за уеднаквяване на съдебната практика във връзка с договорите за заем между кредитни институции и потребители; наричан по-нататък „Закон ДН 1“) клауза на договор за заем, сключен с потребител, по силата на която кредитна институция прилага курс „купува“ при отпускането на средствата, предназначени за придобиването на вещта, с оглед на което е сключен договорът за заем или лизинг, а за погасяването прилага курс „продава“ или друг обменен курс, различен по вид от курса, по който са отпуснати средствата, е нищожна, освен ако не е индивидуално договорена.
- 15 Съгласно параграф 2 от същия член без да се изключва прилагането на параграф 3 вместо нищожната клауза по параграф 1 се прилага официалният обменен курс, определен от Националната банка на Унгария за съответната валута, по отношение както на отпускането на средствата, така и на погасяването (в това число на плащането на месечните вноски и всички разходи, такси и комисиони, определени в чуждестранна валута).

Релевантни решения на Съда

- 16 В решението, постановено по дело C-618/10, Banco Español de Crédito, Съдът приема, че изразът „не са обвързващи за потребителя“, съдържащ се в член 6, параграф 1 от Директивата, цели замяната на формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях (точка 63). Той уточнява също, че изменението на договора не би могло да гарантира на потребителя също толкова ефикасна защита на правата му като произтичащата от неприлагането на неравноплавните клаузи (точка 70).
- 17 В съответствие с решение по дело C-26/13, Kásler и Káslerné Rábai в положение като разглежданото в главното производство, при което договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, не може да се

изпълни след премахването на неравноправна клауза, посочената разпоредба допуска национална правна уредба, която дава възможност на националния съд да отстрани причините за недействителността на неравноправната клауза, като замени тази клауза с диспозитивна разпоредба от националното право. Основанието за това е потребителят да не бъде изложен на особено неблагоприятни последици, така че възпиращото въздействие на унищожаването на договора да не може да бъде застрашено (точка 83). Незабавната изискуемост на остатъка от подлежащия на връщане кредит е свързана с риска сумата да надхвърли финансовите възможности на потребителя и по този начин би поставила в неблагоприятно положение по-скоро потребителя, отколкото кредитодателя, който като логична последица не би бил възпрян да включва подобни клаузи в предлаганите от него договори (точка 84).

От това решение е видно, че то не се занимава с въпроса за поемането на валутния риск.

- 18 В решение по дело C-483/16, Sziber, Съдът по принцип не приема за противоречаща на член 7 от Директивата национална правна уредба като съдържащата се в член 37, параграфи 1—3 и член 37/A, параграф 1 от a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Закон № XL от 2014 г. относно правилата за приключване на сметките по Закон № XXXVIII от 2014 г. за уреждане на някои въпроси, свързани с решението на Kúria (Върховен съд) за уеднаквяване на съдебната практика във връзка с договорите за заем между кредитни институции и потребители, както и относно някои други разпоредби, наричан по-нататък „Закон ДН 2“), но само когато признаването на клаузите на такъв договор за неравноправни позволява да се възстанови правното и фактическото положение на потребителя такова, каквото то би било при липсата на тези неравноправни клаузи.
- 19 По дело C-51/17, Ilyés, Съдът постановява, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че приложното поле на тази директива не обхваща клаузите, отразяващи задължителни разпоредби на националното право, които са вмъкнати след сключването с потребител на договор за заем с цел да заменят нищожна клауза в него, налагайки фиксиран от Националната банка на Унгария валутен курс. При все това клауза относно валутния риск като разглежданата в главното производство не е изключена от посоченото приложно поле по силата на тази разпоредба.

В решението се приема, че изключването на действието на режима по Директива 93/13 се обяснява с факта, че по принцип може с основание да се предполага, че националният законодател е постигнал баланс между всички права и задължения на страните по някои договори (точка 53). Що се отнася до член 3 от Закон ДН 1, Съдът добавя и че този закон е бил приет в особен

контекст, доколкото е основан на постановеното в интерес на уеднаквяване на правото решение на Kúria (Върховен съд) № 2/2014 PJE, с което тази юрисдикция се е произнесла по неравноправния характер или презумпцията за неравноправен характер на клаузите за разликата между курс „купува“ и курс „продава“ и по възможността за едностранно изменение, съдържащи се в договорите за кредит или за заем, изразени в чуждестранна валута и сключени с потребителите. Както решението на Kúria (Върховен съд), така и Закон ДН 1 се основават на решението по дело C-26/13 (точки 58 и 59).

- 20 В решение по дело C-118/17, Dunai, Съдът изхожда от предпоставката, че разпоредбите на националното право, които изменят по законодателен път клаузите относно разликата в обменните курсове, като същевременно запазват валидността на договорите за заем, са в съответствие с преследваната от Директивата цел (точка 40). Тези разпоредби обаче трябва да отговарят на изискванията на член 6, параграф 1 от Директивата (точка 42). Фактът, че чрез законодателни разпоредби някои договорни клаузи са обявени за неравноправни и нищожни и са заменени с нови клаузи, за да се запази съответният договор, не следва да води до отслабване на защитата, гарантирана на потребителите (точка 43). В това дело клаузата относно валутния риск определя основния предмет на договора и изглежда няма правна възможност за запазването на договора, което запитващата юрисдикция трябва все пак да прецени (точка 52). Съдът подчертава, че замяната на неравноправна клауза с диспозитивна разпоредба от националното право се прилага само в случаите, в които обезсилването на договора в неговата цялост би могло да доведе до особено неблагоприятни за потребителя последици, и че по въпросното дело изглежда, че запазването в сила на договора противоречи на интересите на потребителя (точки 54 и 55).
- 21 В решение по дело C-260/18, Dziubak, Съдът приема, че що се отнася до определянето на правните последици, интересите на потребителя трябва да бъдат преценявани във връзка със съществуващите или предвидимите обстоятелства към датата на спора (точки 50 и 51), макар да е възможно потребителят, след като е бил надлежно информиран от националния съд, да изрази свободно и информирано съгласие с въпросните клаузи, като в този случай спомената система на защита не е приложима (точка 54). Съдът допълва решението по дело C-26/13 и добавя, че предвидените в него последици трябва да се преценяват с оглед на съществуващите или предвидимите обстоятелства към момента на спора и че за целите на тази преценка волята, изразена от потребителя в това отношение, е определяща. Според него член 6, параграф 1 от Директивата не допуска запазването на съдържащите се в договор неравноправни клаузи, когато премахването им би довело до обезсилване на договора и според съда такова обезсилване ще породии неблагоприятни последици за потребителя, ако последният не е дал съгласието си за такова запазване.

Мотивите в основата на преюдициалното запитване

- 22 След решенията на Съда по дела C-118/17 и C-260/18 понастоящем има голям брой висящи пред унгарските юрисдикции спорове, по които поради неравноправния характер на разликата в обменния курс потребителите все по-често искат обявяването на недействителността на целия договор и поради последствията от значителния валутен риск, който систематично носят, не искат замяната на неравноправната клауза с диспозитивна разпоредба от националното право, която според тях не ги предпазва от особено вредните последици от недействителността. Следва обаче да се отбележи, че съгласно унгарската съдебна практика, постановена след обявяването на посочените решения, доколкото неравноправните клаузи относно валутния риск не могат да бъдат обявени за неравноправни, унгарските съдилища не могат да прекратят изцяло правоотношението единствено въз основа на недействителността, произтичаща от курсовата разлика, и да приложат правните последици от недействителността по отношение на целия договор, като оставят без приложение разпоредбите на член 3, параграфи 1 и 2 от Закон ДН 1.
- 23 Kúria (Върховен съд), върховната съдебна инстанция, например обявява в прессъобщение от 11 октомври 2019 г., че в полското право не съществува разпоредба подобна на разпоредбата с диспозитивен характер в унгарското право, съдържаща се в член 231, параграф 2 от стария Граждански кодекс относно определянето на обменния валутен курс, съгласно която дълговете в друга валута се конвертират по обменния курс, приложим в мястото на плащането и към датата на плащането. Ето защо разрешението, възприето по дело C-26/13 на Съда, не е приложимо в полското право. От това следва също, че съображенията, изложени в с решение [C-260/18] във връзка с разликата в обменния курс и с отстраняването на неравноправния характер на валутния риск, не са приложими към унгарските дела. Съдът не е изоставил разрешението, възприето по дело C-26/13. Съгласно прессъобщението това решение не създава за унгарските потребители нови възможности за обжалване или нови правно обосновани претенции; въпросът за курсовата разлика е окончателно решен чрез уравниването на сметките, предвидено в точка 3 от Решение № 2/2014 PJE на Kúria и Закон ДН 2.
- 24 Сезираният с настоящия спор второинстанционен съд има съмнения дали, след като разпоредбите от националното право — член 3, параграфи 1 и 2 от Закон ДН 1, трябва да се прилагат дори когато е налице волеизявление на потребителя в обратния смисъл, посочените разпоредби от националното право трябва да се считат за противоречащи на член 6, параграф 1 от Директивата и дали в този случай те трябва да бъдат оставени без приложение.
- 25 С оглед на всички изложени по-горе съображения на основание член 267 ДФЕС Győri Ítéletábla (Апелативен съд на Дьор) образува производство за

преюдициално запитване до Съда по въпроса, съдържащ се в диспозитива на настоящото решение.

26 [...]

27 [...] [съображения по вътрешноправни процесуални въпроси]

Дъор, 10 декември 2019 г.

[...]

[подписи]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ